

Fecr Yayınları: 563

YOL ÜSTÜNDE KIRK ESER

Editörler
Zübeyir ÜÇTAŞ
Ömer YILDIZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: (0312) 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Eylül 2022

ISBN: 978-625-8304-10-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

YOL ÜSTÜNDE KIRK ESER

Editörler
Zübeyir ÜÇTAŞ
Ömer YILDIZ

Ankara 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	9
<i>el-Fıkhü'l-Ekber</i> – Ebû Hanîfe (ö. 150/767)	
Enes ER-----	13
<i>Kitabü'l-Meğâzi</i> – İbn İshâk (ö. 151/768)	
Mansur ÖZGÜL-----	19
<i>Kitâbü'l-Ayn</i> – Halîl b. Ahmed (ö. 175/795)	
Ramazan ASLAN-----	26
<i>el-Muvatta'</i> – Mâlik b. Enes (ö. 179/795)	
Ahmet KIZILDİL-----	34
<i>el-Kitâb</i> – Sibeveyhi (ö. 180/796)	
Mustafa KARTAL-----	42
<i>er-Risâle</i> – Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî (ö. 204/820)	
Recep KÖKLÜ-----	50
<i>el-Müsned</i> – Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855)	
Reha ELÇİ-----	58
<i>el-Câmiu's-Sahîb</i>	
Muhammed b. İsmâil el-Buhârî (ö. 256/870)	
Adem ÖZSOY-----	65
<i>Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'an</i>	
İbn Cerîr et-Taberî (ö. 310/923)	
Mustafa KARTAL-----	73
<i>Makâlâtül-İslâmiyyîn ve'htilâfü'l-Musallîn</i>	
Ebü'l-Hasan el-Eş'arî (ö. 324/935-36)	
Yusuf YAPICI-----	80
<i>Kitâbü'r-Tevhîd</i> – Ebû Mansûr el-Mâtürîdî (ö. 333/944)	
Zübeyir ÜÇTAŞ-----	87
<i>Kitâbü'l-Burhân</i> – Ebû Nasr el-Fârâbî (ö. 339/950)	
Ömer YILDIZ-----	94

<i>el-Fibrîst</i> – İbnü'n-Nedîm (ö. 385/995 [?])	
Zübeyir ÜÇTAŞ-----	102
<i>el-Muğnî fî Ebvâbi't-Tevhîd ve'l-Adl</i>	
Kâdi Abdülcebbar (ö. 415/1025)	
Fethi Kerim KAZANÇ-----	109
<i>Tehzîbu'l-Ahlâk</i> – İbn Miskeveyh (ö. 421/1030)	
Fethi Kerim KAZANÇ-----	117
<i>el-İşârât ve't-Tenbîhât</i> – İbn Sinâ (ö. 428/1037)	
Ömer YILDIZ-----	125
<i>el-Ahkâmü's-Sultâniyye</i> – Mâverdî (ö. 450/1058)	
Enes ER-----	132
<i>Tavku'l-Hamâme fî'l-Ülfeti ve'l-Üllâf</i>	
İbn Hazm (ö. 456/1064)	
Osman CURUK-----	138
<i>er-Risâle</i> – Abdülkerîm b. Hevâzin el-Kuşeyrî (ö. 465/1072)	
Emrah BAŞ-----	145
<i>el-Mebsût</i> – Şemsü'l-Eimme es-Serahsî (ö. 483/1091-92 [?])	
Şule GÜLDÜ-----	152
<i>Siyâsetnâme</i> – Nizâmülmülk (ö. 485/1092)	
Muhammed Nurullah TURAN-----	159
<i>İhyâü Ulûmi'd-Dîn</i> – Ebû Hâmid el-Gazzâlî (ö. 505/1111)	
Fatih SARI-----	167
<i>Kitâbü'n-Nefs</i> – İbn Bâcce (ö. 533/1139)	
Sebiha YILDIZ-----	175
<i>el-Keşşâf</i> – Zemahşerî (ö. 538/1144)	
Şevki ÇELEBİ-----	181
<i>el-Milel ve'n-Nihal</i> – Ebü'l-Feth eş-Şehristânî (ö. 548/1153)	
Yusuf YAPICI-----	188
<i>Hayy b. Yakzân</i> – İbn Tufeyl (ö. 581/1185)	
Halil İbrahim DOĞRAMACI-----	195
<i>Faslü'l-Makâl</i> – İbn Rüşd (ö. 595/1198)	
Halil İbrahim DOĞRAMACI-----	203

<i>el-Muhassal</i> – Fahreddîn er-Râzî (ö. 606/1210)	
Selçuk GEZGİN -----	210
<i>Fusûsu'l-Hikem</i> – Muhyiddîn İbnü'l-Arabî (ö. 638/1240)	
Emrah BAŞ-----	218
<i>Ulûmü'l-Hadîs</i> - İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî (ö. 643/1245)	
Recep KÖKLÜ -----	225
<i>Mesnevî-i Ma'nevî</i> - Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ö. 672/1273)	
İlhan YILDIZ-----	232
<i>Riyâzü's-Sâlihîn</i> - Ebû Zekeriyâ en-Nevevî (ö. 676/1277)	
Mahfus İLGE-----	240
<i>el-Muvâfakât</i> - İbrâhim b. Mûsâ eş-Şâtûbî (ö. 790/1388)	
Şule GÜLDÜ-----	247
<i>Kitâbü'l-İber (Mukaddime)</i> - İbn Haldûn (ö. 808/1406)	
Şeyda Nur ERSÖZ -----	254
<i>Şerhu'l-Mevâkıf</i> - Seyyid Şerîf Cürçânî (ö. 816/1413)	
Selçuk GEZGİN -----	261
<i>Vesîletü'n-Necât</i> - Süleyman Çelebi (ö. 825/1422)	
İlhan YILDIZ-----	269
<i>en-Neşr</i> - İbnü'l-Cezerî (ö. 833/1429)	
İsmail TEMİZ -----	276
<i>Mesâlibu'l-Ebdân ve'l-Enfûs</i>	
Şeyh Hamdullah “Müstensih” (ö.926/1520)	
Ezgi BİLEN -----	284
Selimiye Camii Külliyesi - Mimar Sinan (ö.996/1588)	
Ezgi BİLEN -----	290
<i>Rast Na'î-i Mevlânâ</i> - Buhûrîzâde İtrî Efendi (ö. 1123/1711)	
Senem ARSLAN -----	297

ÖN SÖZ

Aristoteles, Metafizik kitabına “*Bütün insanlar doğal olarak bilmek ister. Duyularımızdan aldığımız zevk bunun en büyük kanıtıdır*” cümleleriyle giriş yapar. İşte insanı diğer canlılardan farklı kılan ve onu insan yapan şey bu bilme isteği ve çabasıdır. İnsan, doğası gereği başta bizzat kendisini, içinde bulunduğu ortamı, yaşadığı toplumu, hayatı ve dahası aşkın olanı bilmek ve anlamak için sürekli bir çaba içindedir. Tıpkı Karl Jaspers’in felsefeyi betimlemek için kullandığı “*felsefe yapmak, yolda olmaktır*” sözü gibi insan da sürekli yoldadır. Bu yolda olma hali sayesinde insan sürekli yeni bilgiler öğrenir ve böylece farklı ufuklara yelken açar. Bilmek, anlamak ve anlamlandırmak üzere yolda olan insanın etrafı sadece maddi somut bir çevreden meydana gelmez. Aynı zamanda her bir insan, belli bir toplum, coğrafya ve kültürün mensubu olarak etrafını çevreleyen bir düşünce iklimi içerisinde yer alır.

Bu bağlamda bizler de belli bir din, toplum, coğrafya veya kültürün mensupları olarak etrafımızı çepeçevre saran ve en öz haliyle “İslâm Düşüncesi” olarak ifade edebileceğimiz bir düşünce sistemi içerisinde yer almaktayız. İslâm Düşüncesi’ni başta tefsir, fıkıh, hadis, kelâm, tasavvuf gibi İslâmî bilimler olmak üzere mantık, felsefe, edebiyat, astronomi, matematik gibi beşerî bilimlerin tamamının verilerini değerlendirerek kendi temel ilkeleri doğrultusunda kendine özgü bir dünya görüşü sunan bir düşünce sistemi olarak nitelemek mümkündür. Başlangıcından bu yana on dört asırlık bir süre

zarfında siyasî, itikâdî, fikhî, tasavvufî ve felsefî birçok ekol ve oluşumun tarih sahnesine çıkmasıyla giderek genişleyen ve zenginleşen bir düşünce yapısına dönüşen İslâm Düşüncesi içerisinde, farklı coğrafyalarda bazen müstakil bazen de farklı ekollere mensup şahsiyetlerin yoğun çaba ve gayretleri sayesinde hukuktan siyasete, edebiyattan sanata, musikiden mimariye akla gelebilecek her alanda birçok özgün eser ortaya konmuştur. Dolayısıyla bizden önce yolda olanların sadece bu yolu yürümeyle kalmadıklarını; arkalarından gelenler için bazen bir yol gösterici, bazen ferahlatıcı bir gölgelik, bazen de ortaya konan yeni düşüncelerin değerinin ölçülebileceği birer mihenk taşı bıraktıklarını söylemek gerekir.

Bu nedenle “*Yol Üstünde Kırk Eser*” adını verdiğimiz bu çalışma, İslâm Düşüncesi’nin bileşenlerini oluşturan tefsir, fıkıh, hadis, kelâm, tasavvuf, felsefe, mantık, dil, tarih, siyer, siyaset, edebiyat, sanat, mimari gibi birçok farklı alanda ortaya konmuş eserler seçkisinden oluşmaktadır. İçerik oluşturulurken özellikle farklı alanlarda araştırma yapanların sıklıkla başvurduğu ya da bir şekilde atıfta bulunduğu temel kaynak ya da özgün eserlerin seçimine dikkat edilmiştir. Başka bir deyişle yolda olanların en çok uğradığı mekanların seçildiğini söylemek mümkündür. Bunun yanında bölümler eser sahiplerinin ölüm tarihleri dikkate alınarak sıralanmıştır ve her şahıstan sadece bir eser seçilmiştir.

Eserde yayınlanan bölümlerde ifade edilen görüş ve fikirler Editörler, Yayın Kurulu veya Yayıncı’nın değil, bölüm yazarlarının bakış açılarını yansıtır. Bu bağlamda birbirinden değerli eserlerin derlendiği bu çalışma için vakit ayıran; özenli, derli-toplu ve anlaşılır bir dille bölümlerini kaleme alan bütün yazarlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Son olarak “*Yol Üstünde Kırk Eser*” adlı bu çalışmanın, alana katkı sağlamak yanında başta ilahiyat öğrencileri ve ilahiyat alanında lisansüstü eğitim almak isteyen araştırmacılar olmak üzere alanla ilgili okuma ve araştırma yapan veya yapmak isteyen her kesime hitap etmesini arzulamaktayız.

Zübeyir ÜÇTAŞ / Ömer YILDIZ
Samsun 2022